

a célunk: miért ne csinálnók együtt?” Két mellékletben részletezte javaslatait. Valamennyi a szerző birtokában van.

104. Berend tárgyalási aktája, NB. 2600/1946, 561. o. Endrének az amerikaiaknak adott válaszaire egyébként Major Róbert, az igazságügyi minisztérium akkori sajtófőnöke hívta fel az ügyészség figyelmét.

105. Domonkos Miksa tanúvallomása Berend 1946-os perében. *Uo.*, 331. o.

106. Július végétől Gergely Raoul Wallenbergnek dolgozott, majd a Nemzetközi Vöröskeresztnek Komoly Ottó gyermekakciója keretében (29. fejezet). A háború után George Emile Gregory néven Ausztráliában telepedett le.

107. Gergely szerint Berend egyik levelének címzettje szülővárosa, Szigetvár egyik magas rangú csendőrtisztje volt. Ebben állítólag beszámol a Tanácsban végzett tevékenységéről. Gergely (Gregory) 1978. szeptember 25-i feljegyzése, a szerző tulajdonában. Lásd még *Beszámoló*.

108. Gergely szerint a terv részleteit kidolgozó bizottság fiatal egyetemistákból állt, köztük volt Windholz Erzsébet és ő is. *Uo.*

109. Weinzingerral a kapcsolatot Windholz Erzsébet teremtette meg, akinek a férje szintén fakeskedő volt. *Uo.*

110. *Beszámoló*, 21–22. o.

111. NB. 2600/1946, 332. o. Lásd még Stern vallomását: *HYS*, 3:21–22. o.

112. Munkácsi, *i. m.*, 60. o.

113. „Egy rabbi a zsidók tömeges megkeresztelkedéséről...” *Harc*, Bp., 1944. július 29.

114. Ezt hangsúlyozta Bosnyák is a *Harc* ugyanezen számának „A zsidóság áttérése” c. vezércikkében: „A zsidók meg akarnak menekülni, el akarják kerülni a rájuk váró sorsot; nem zsidóságtól akarnak menekülni – tudjuk, ez amúgy is lehetetlen –, hanem a zsidóságot érintő jogi rendelkezések következményeitől.” Minden zsidóra ki akarván terjeszteni a deportálást, a náciak a cenzúrázott zsidó lapokat is felhasználták arra, hogy visszatartsák a zsidókat a kikeresztelkedéstől. Lásd például a *Magyarországi Zsidók Lapja*, 1944. július 13-i és augusztus 1-jei cikkét, mindkettő 1. o. A két cikket újraközli a *Vádirat*, 3:177. és 369–370. o.

115. Lévai, *Zsidósors Magyarországon*, 389–390. o. Ezt a kérdést hangsúlyozta 1975. június 4-i ítéletében a Fővárosi Bíróság is, abban a keresetben, amelyet dr. Albert B. Belton (korábban Berend) indított a *Kortárs* c. irodalmi folyóirat és az ismert regényíró, Moldova György ellen, aki az 1975. februári számban részletet közölt *A Szent Imre-induló* c. regényéből, amelyben Berend nevét, egyebek mellett, Endrééhez kapcsolja. No. 4.P.23 238/1975/6.

116. Berend ezt 1945. május 11-én tett beismerő vallomásában ismerte el, bár meglehet, hogy lelki vagy fizikai kényszer hatására. Tárgyalásán tagadta, hogy halottakat fosztott volna ki. Berend egyik legfőbb gyanúsítója, Izsák József, aki a gettó rendőrfőnöke volt, sikkasztónak bizonyult, és Berend tolvajlásaira vonatkozó állításai minden jel szerint hallomáson és közvetett bizonyítékokon alapulnak. NB. 2600/1946, 98–99., 268. o.

117. *Uo.*, 264–265. o. Rendőrségi vallomásában megnevezte azokat a sátoralja-új helyi címeket, ahol a vagyontárgyak föllelhetők.

118. Berend ezt fent idézett, 1945. május 8-i vallomásában ismerte el. Hasonló terhelő nyilatkozatot tett Berend ténykedéseiről Eli Paneth Haifában, 1944. december 28-án, vagyis röviddel Palesztinába érkezése után. Lásd Central Zionist Archives, Jeruzsálem, S 25/7839. dokumentum.

119. Berend vallomása a per alatt. *Uo.*, 275–276. o.